

знаходилася у межах 358 – 375 ккал/100 г, варіювання даної ознаки було мінімальним у досліді і складало лише 1 %.

Результати свідчать, що навіть із незначними варіаціями за генотипом, сорти овочевої сої досить схожі на сою зернового типу. Наші результати також підтверджують переваги едамаме як дієтичного продукту із низьким вмістом олігосахаридів. Перспективним є сорти: Fiskeby V Fiskeby V-E5; Sac, які характеризуються крупним насінням, підвищеною врожайністю зелених бобів та насіння, мають досить високий вміст білка у зелених бобах.

УДК 581.165:582.039.1

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ЛИМОННИКА КИТАЙСЬКОГО (*Schisandra chinensis* Turcz. Ball.)

Бондарук М.Ю., здобувач вищої освіти
Самойленко М.О., д-р с.-г. наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет.

Лимонник китайський (*Schisandra chinensis* Turcz. Ball.) – дерев'яниста дводомна витка рослина з родини Магнолієвих, роду Лимонникові. Зстрічається в дикій природі на узліссях та прогалинах хвойно-листяних і листяних лісів, у вузьких долинах струмків і гірських річок, на старому гарі і вирубках Кореї, Японії, Китаю та російської території Далекого Сходу [1].

Зростає він групами, утворюючи зарості й піднімаючись у гори на висоту до 600 м над рівнем моря. Стебла його досягають довжини 10...15 м. Коренева система утворює багато паростків, які розміщуються на глибині 10...15 см від поверхні. Листки чергові овальні, з загостреними кінцями, зібрані в пучки. Квітки роздільностатеві, білі або рожеві, мають тонкий і ніжний аромат. Ягоди оранжево-червоні, одно- та двонасінні, соковиті, кулясті. Зацвітає лимонник у травні...червні, плоди досягають у вересні...жовтні. Насіння, кора стебла та корені мають запах лимона, через який рослина отримала свою назву.

Плоди лимонника багаті на органічні кислоти. З них найбільш важливі лимонна (10,9...11,3 %), яблучна (7,1...8,3 %) та винно-кам'яна (1,2 %). Крім того, вони містять тонізуючі речовини (схізандрин, схізандрол), цукри, ефірні олії, вітамін С. Препарати, виготовлені з плодів лимонника, застосовують у медицині як засіб, що тонізує центральну нервову систему, стимулює дихання та серцеву діяльність, посилює гостроту зору. З ягід виготовляють сиропи, морси, цукерки тощо.

В Україні лимонник китайський введено в культуру як лікарську рослину. Варто зауважити, що він найбільш морозостійкий і скоростиглий серед інших плодових ліан. Добре витримує несприятливі умови перезимівлі і не пошкоджується ранніми осінніми та пізніми весняними приморозками. Хоч

вважається вологолюбною рослиною, але добре витримує ґрунтову та повітряну посуху. Відносно вимогливий до ґрунтових умов. Краще росте й розвивається на ґрунтах, багатих на гумус і добре дренованих.

Розмножують лимонник переважно насінням [2]. Свіжозібране насіння висівають під зиму, а для весняних посівів його стратифікують у вологому піску в два етапи тривалістю по 30 днів кожний: перший з них при температурі 15...20 °С, а другий – 3...5 °С. Насіння загортають на глибину 1,5...3 см, висіваючи його на 1 м² 15...20 г. Одно-, дворічні сіянці висаджують на постійне місце навесні або восени з площею живлення 100х50 см.

Розмножують лимонник китайський і вегетативно: зеленими стебловими живцями, відсадками, діленням куща, кореневими живцями тощо [3]. Якщо розмножують зеленими живцями, то їх потрібно заготовити своєчасно. На Поліссі і в Лісостепу їх краще заготовляти у кінці червня, а в степовій зоні – у середині червня. Довжина живців 12...15 см. Укорінюють їх у парниках при температурі 20...25 °С. Розмноження відсадками слід проводити навесні до розпускання бруньок.

Для лимонника китайського відводять захищені від вітрів ділянки з родючими ґрунтами. Під зяблеву оранку або перекопування ґрунту вносять добрива.

Вирощування лимонника китайського та догляд за ним здійснюється не тільки в лікарських цілях, а й для озеленення ділянки, оскільки рослина має високі декоративні якості. У районах із теплим, м'яким кліматом лимонник висаджують у жовтні, а в середній смузі посадку здійснюють у кінці квітня або на початку травня. Професіонали рекомендують садити відразу щонайменше три рослини на відстані 1 м одна від одної. Якщо ви хочете виростити ліану поруч із будинком, треба відступати від стіни 1,0...1,5 м.

Лимоннику підходить легкий, але багатий на перегній, зволожений і дренований ґрунт. Рослина тіньовитривала, але краще розвиватиметься на добре освітленому місці.

Як посадковий матеріал використовуються 2...3-річні саджанці, у яких добре розвинена коренева система. Перед посадкою пагони саджанця укорочують до 3-х бруньок, а коріння підрізають до 20...25 см.

Посадкову яму для лимонника китайського копають діаметром 60...70 см і завглибшки не мілкіше 40 см. На дно укладають шар дренажу з керамзиту, битої цегли або щебню завтовшки 10 см, а для заповнення ями готують ґрунтову суміш із рівних частин перегною, листового компосту й дернової землі, додавши в неї 200 г суперфосфату, 0,5 кг деревної золи й ретельно перемішавши. Саджанці китайського лимонника приживаються дуже швидко, але бажано спочатку захищати їх від яскравого сонця, забезпечити регулярний полив.

Посадка лимонника китайського та догляд за ним не трудомісткі й не заберуть у вас багато часу. Основними заходами з догляду є полив, розпушування ґрунту, видалення бур'янів, підживлення, обприскування в затишну спеку.

У період вегетації лимонник поливають часто та рясно. На наступний після зволоження або дощу день потрібно розпушити ґрунт навколо ліани й видалити бур'ян. Не нехуйте вечірнім обприскуванням китайського лимонника в спеку. Особливо цієї процедури потребують молоді ліани.

Підживлювати китайський лимонник починають із 3-го року життя: упродовж весни та літа один раз на два-три тижні в ґрунт уносять розчин органічних добрив. Гарний результат дає мульчування пристовбурного кола лимонника китайського перегноєм або листовим компостом

Обрізати лимонник починають на 3-й рік після посадки, коли розвиток його кореневої системи змінюється посиленням ростом пагонів. Від правильного обрізування залежить не тільки декоративність лимонника китайського, а й якість його плодоношення. При першому формуючому обрізуванні на кущі залишають 3...6 найміцніших і правильно розташованих пагонів – майбутній скелет рослини, а інші пагони вирізають на рівні землі. Надалі обрізування лимонника китайського здійснюють двічі на рік: восени й улітку.

Восени, після того, як із рослини опадє все листя, вирізають слабкі, хворі, неправильно ростучі і засохлі пагони, що утворилися за літо. Видалити слід і ту частину лози, яка активно плодоносила останні три роки. Робиться це для того, щоб могли розвиватися і давати врожай молоді пагони ліани.

Улітку лимонник обрізають тільки в тому разі, якщо рослина утворила забагато молодих пагонів. Фахівці радять обрізати гілки на 10...12 бруньок від краю. Окрім того, потрібно щорічно боротися з кореневими нащадками, а також регулярно замінювати старі скелетні гілки новими сильними пагонами з прикореневої парості.

Лимонник має добрий імунітет і при дотриманні агротехніки й гарному догляді дуже рідко уражається захворюваннями. Стійкий він і до шкідників. Однак якщо вам дістався інфікований посадковий матеріал, потрібно бути готовими до протистояння хворобам. Найчастіше лимонник піддається ураженню плямистостями, борошнистою россою і фузаріозним в'яненням.

Із плямистостей лимонник китайський уражають рамуляріоз і аскохітоз. Коричневі розпливчасті плями і крайка на листках – основні ознаки цих хвороб. На споді листової пластини можуть з'явитися чорні цятки – пікніди грибка. Хворе листя потрібно видалити й спалити, а ліану обробити одновідсотковою бордоською рідиною або іншим фунгіцидом на основі міді.

Борошниста роса вкриває листя і стебла рослини неохайним білястим нальотом. У результаті розвитку захворювання листя лимонника передчасно опадає. Уражає борошниста роса також пагони, бутони й коріння лимонника китайського. При виявленні її симптомів потрібно видалити все уражене листя, а рослину обробляти порошком сірки й розчином кальцинованої соди, аж доки ліана не одужає. Інтервали між обробками – 7...10 днів.

Фузаріоз може вразити лимонник у будь-якому віці, але частіше ця біда трапляється з молодими рослинами. Причиною хвороби є, як правило, інфікування посадочного матеріалу. Виявляється в'янення утворенням

гниючих ділянок на кореневій шийці й корені рослини. Стебла лимонника темніють, стоншуються, листя жовтіє й опадає, і ліана гине від закупорки судин. Вилікувати китайський лимонник від фузаріозу не можна, але не допустити розвитку хвороби цілком можливо, якщо насіння та саджанці перед посівом і посадкою обробляти розчином фунгіциду.

Плоди лимонника – соковиті червоні кістянки – досягають у серпні...вересні. Якщо вони довго залишаються на пагонах, м'якуш підсихає. Щоб цінність плодів не падала, їх слід збирати вчасно. Плоди лимонника готові до збирання, коли вони яскраво-червоного кольору, стають м'якими і прозорими. Збирають плоди разом з плодоніжками.

Використовують кістянки по-різному: у свіжому вигляді, для виготовлення настоянок, висушеними тощо. Не можна надмірно захоплюватись споживанням плодів лимонника, інакше це вплине на роботу серця. Плоди лимонника зберігаються погано, швидко пліснявіють і починають гнити. Добре зберігаються підсушені плоди. Правильно висушені плоди лимонника мають темно-червоний колір, в яких лікарські властивості зберігаються протягом двох років.

Список використаних джерел

1. Андрієнко М.В. Малопоширені ягідні і плодові культури / М.В. Андрієнко, І.С. Роман. – К. : Изд-во "Урожай", 1991.
2. Балабак А.Ф. Кореневласне розмноження малопоширених плодових і ягідних культур / А.Ф. Балабак. – Умань : Вид-во "Оперативна поліграфія", 2003.
3. Діхтяренко А.В. Розмноження зеленими живцями та вирощування саджанців лимоннику китайського в Правобережному Лісостепу України. *Вісник Полтавської ДАА* : зб. наук. праць. Полтава, 2008. № 2.

УДК: 633.51:631.6:631.52 (477.7)

ГУАР (*SIAMOMPSIS TETRAGONOLOBA* L.) – НІШЕВА ПОСУХОСТІЙКА КУЛЬТУРА

Боровик В.О., кандидат с.-г. наук, с. н. с.

Мальцева О.П., аспірантка

Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства НААН

Однією з найгостріших екологічних проблем, яка стоїть перед людством - є зміна клімату. Аграрний сектор має реагувати невідкладно на серйозні кліматичні зміни, які ставлять під загрозу вирощування сільськогосподарських культур. За даними відділу агрометеорології Гідрометцентру український клімат також потерпає від змін клімату.